

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-1262-29/2023. számú ügyben

A büntetés-végrehajtási intézetekben a kapcsolattartással, látogatófogadással, a zárkában tartható tárgyak körével, a fogvatartotti telefonokért való óvadékfizetési kötelezettséggel összefüggésben

(előzmény ügy: RI-AJBH-656/2020)

Kapcsolódó ügyek: RI-AJBH-592/2020 RI-AJBH-619/2020, RI-AJBH-385/2020 [AJB-2059/2020 (AJB-351/2019)], RI-AJBH-485/2020, RI-AJBH-478/2020, RI-AJBH-382/2020, RI-AJBH-432/2020, RI-AJBH-434/2020, RI-AJBH-597/2020, RI-AJBH-469/2020, RI-AJBH-388/2020, RI-AJBH-387/2020, RI-AJBH-494/2020, RI-AJBH-547/2020, RI-AJBH-495/2020, RI-AJBH-549/2020, RI-AJBH-491/2020, RI-AJBH-492/2020, RI-AJBH-610/2020, RI-AJBH-431/2020, RI-AJBH-427/2020, RI-AJBH-615/2020, RI-AJBH-617/2020, RI-AJBH-390/2020, RI-AJBH-573/2020, RI-AJBH-608/2020, RI-AJBH-490/2020, RI-AJBH-489/2020, RI-AJBH-481/2020, RI-AJBH-488/2020, RI-AJBH-589/2020, RI-AJBH-572/2020, RI-AJBH-513/2020, RI-AJBH-520/2020, RI-AJBH-556/2020, RI-AJBH-560/2020, RI-AJBH-498/2020, RI-AJBH-509/2020, RI-AJBH-599/2020, RI-AJBH-585/2020, RI-AJBH-587/2020, RI-AJBH-581/2020, RI-AJBH-603/2020, RI-AJBH-578/2020

Előadó: dr. Martikán Erzsébet

Érintett szervek: Belügyminisztérium,
Igazságügyi Minisztérium,
Legfőbb Ügyészség
Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága,
Szegedi Fegyház és Börtön,
Budapesti Fegyház és Börtön,
Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön,
Sopronkőhidai Fegyház és Börtön,
Tiszalöki Országos Büntetés-végrehajtási Intézet,
Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet,
Pálhalmai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet,
Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet,
Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet,
Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet,

**Az alapvető jogok biztosának
jelentése
az AJB-1262-29/2023. számú ügyben
(Előzmény ügy: RI-AJBH-656/2020)**

Előadó: dr. Martikán Erzsébet

Az eljárás megindítása

Több büntetés-végrehajtási intézet fogvatartottjai sérelmezték, hogy 2017. június 1-jétől a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoka szakutasításban megtiltotta a látogatófogadás során a fogvatartottak és családtagjuk testi érintkezését. Azt is kifogásolták, hogy a beszélőt megelőzően teljesen meztelenre kell vetkőzniük, valamint a hozzátartozókat is átvilágítják. A beadványok szerint a látogatófogadás helyiségeit átalakították, átlátszó műanyag fal került a látogatók és a fogvatartottak közé.

Érkeztek olyan fogvatartotti panaszok is, melyek szerint a fogvatartottak kapcsolattartói listáját felülvizsgálták és a kapcsolattartó személyek számát csökkentették. Voltak, akik azt kifogásolták, hogy a zárkában tartható tárgyak körét csökkentették.

Több fogvatartott sérelmezte továbbá, hogy a büntetés-végrehajtási intézetben a fogvatartotti mobiltelefon használatát 35. 000,- Ft óvadék megfizetéséhez kötötték.

A panaszok alapján felmerült az emberi méltósághoz való jog, az embertelen, megalázó bánásmód tilalma, a magánélet és kapcsolattartás tiszteletben tartásához való jog, a testi és lelki egészséghez fűződő jog, valamint a jogbiztonság követelménye sérelmének gyanúja. Erre figyelemmel – az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 20. § (1) bekezdése alapján – hivatalbóli vizsgálat indult. A vizsgálat lefolytatása során valamennyi BVOP szakutasítás hatályát veszítette, a továbbiakban a szabályozást igénylő tárgykörökben BVOP utasítás került kiadásra.

Érintett alapvető jogok és alkotmányos elvek

- A jogállamiság elve és az abból fakadó jogbiztonság követelménye: *„Magyarország független, demokratikus jogállam.”* [Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban: Alaptörvény) B) cikk (1) bekezdés]
- Az élethez és emberi méltósághoz való jog: *„Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz,”* (Alaptörvény II. cikk)
- A kínzás, embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma: *„Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani.”* [Alaptörvény III. cikk (1) bekezdés]
- A magánélet, a családi élet, az otthon és a kapcsolattartás tiszteletben tartásához való jog: *„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.”* [Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdés]
- A testi és lelki egészséghez fűződő jog: *„Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.”* [Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdés]

Alkalmazott jogforrások

- A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.)
- A szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet (a továbbiakban: IM rendelet)
- A büntetés-végrehajtási szervezetéről szóló 1995. CVII. törvény (a továbbiakban: Bvsz. tv.)
- A büntetés-végrehajtási szervezetek területére történő be- és kilépés, valamint a büntetés-végrehajtási szervek területén tartózkodás részletes szabályairól szóló 44/2007. (IX. 19.) IRM rendelet (a továbbiakban: IRM rendelet)
- A büntetés-végrehajtás országos parancsnokának a büntetés-végrehajtási szervek területére történő be- és kilépés, valamint a bv. szervek területén tartózkodás részletes szabályairól szóló 56/2017. (VII. 14.) OP szakutasítása (a panaszok előterjesztése idején hatályos változat, a továbbiakban: 56/2017. (VII. 14.) OP szakutasítás)
- A büntetés-végrehajtási szervek területére történő be- és kilépés, valamint a büntetés-végrehajtási szervek területén tartózkodás részletes szabályairól szóló 42/2020. (VII. 31.) BVOP utasítás (a jelentés kiadmányozása idején hatályos változat, a továbbiakban: 42/2020. (VII. 31.) BVOP utasítás)
- A büntetés-végrehajtás országos parancsnokának a Telekom hálózatos, nem nyilvános mobil távközlési szolgáltatás fogvatartottak részére történő működtetésével kapcsolatos feladatokról szóló 66/2017. (X. 16.) OP szakutasítása (a panaszok előterjesztése időpontjában hatályos változat, a továbbiakban: 66/2017. (X. 16.) OP szakutasítás)
- A Telekom hálózatos, nem nyilvános mobil távközlési szolgáltatás fogvatartottak részére történő működtetésével kapcsolatos feladatokról szóló 35/2020. (VII. 16.) BVOP utasítás (a jelentés kiadmányozása idején hatályos változat, a továbbiakban: 35/2020. (VII. 16.) BVOP utasítás)
- A büntetés-végrehajtás országos parancsnokának a reintegrációs feladatok végrehajtásának eljárási szabályairól szóló 13/2017. (II.6.) OP szakutasítása (a panaszok előterjesztése időpontjában hatályos változat, a továbbiakban: 13/2017. (II.6.) OP szakutasítás)
- A látogatás végrehajtásának eljárási szabályairól szóló 12/2020. (IV. 24.) BVOP utasítás (a jelentés kiadmányozása idején hatályos változat, a továbbiakban: 12/2020. (IV. 24.) BVOP utasítás)
- Az ENSZ fogvatartottakkal való bánásmódra vonatkozó standard minimumszabályai (a továbbiakban: Mandela Szabályok) [United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (the Nelson Mandela Rules) General Assembly resolution 70/175, annex, adopted on 17 december 2015]
- Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Európai Börtönszabályokról szóló Rec(2006)2 számú ajánlása (a továbbiakban: Európai Börtönszabályok)
- Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának a fogvatartottak gyermekeiről szóló CM/Rec (2018) 5 ajánlása

A megállapított tényállás

1. A beszélőt érintő panaszok tekintetében:

A *Szegedi Fegyház és Börtönből* érkezett beadványok szerint 2017. június 1-jétől a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka a látogatófogadás során megtiltotta a fogvatartottak és családtagjaik testi érintkezését, kizárta a kézfogás, ölelés, valamint arcon történő üdvözlés lehetőségét, amely szigorítások a gyermekekkel történő érintkezésre is korlátozódnak.

Az egyik beadvány szerint a fogvatartottnak két kiskorú gyermeke van, akikkel a kapcsolattartása rendezett volt, de amióta a beszélőn nem tud a gyermekeivel testileg érintkezni, inkább nem hívja őket látogatásra. A fogvatartottnak háromszor kell teljesen meztelenre vetkőzniük minden ügyvédi és civil beszélő előtt. A látogatófogadás megkezdése előtt a hozzátartozókat is átvilágítják.

A *Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetből* érkezett panaszok szerint 2017. július 1-jétől az asztalnál történő beszélőt úgy biztosítják, hogy paraván áll az asztal közepén. Az intézet II. objektumában kb. 50 cm magas plexit szereltek fel elválasztó elemnek. A hozzátartozót – ideértve a gyermeket is – megérinteni sem a beszélő elején, sem a végén nem lehet. A beszélő elején és a végén a hozzátartozókat megmotozzák, még a szájüregükbe is belenéznek. Ezen kívül a látogatók részére nincs kialakítva olyan hely, ahol meg lehetne etetni, vagy pelenkázni lehetne a kisgyermeket.

A *Tiszalöki Országos Büntetés-végrehajtási Intézetből* érkezett panaszok szerint 2017. augusztus 25. napjától 75 cm magas átlátszó műanyag fal van a látogatók és a fogvatartottak között. A fogvatartottak és a kapcsolattartóik nem hallják egymás beszédét, ugyanis a falra kivájt lyukakon át nem terjed a hang. A műanyag fal perforált részei rövid idő alatt látászavart idéznek elő, ami szédülést, hányást okoz. Azt is kifogásolták, hogy az asztaloknál kettő vagy három személy tud helyet foglalni. Az egyik fogvatartott beadványa szerint volt olyan eset, amikor a gyermekeket is levetkőztették, és a csecsemőkről levették a pelenkát, sőt van, akit felszólítottak, hogy ha nem veti alá magát a személyi állományi tagok utasításainak, nem kerül sor a beszélőre.

A *Budapesti Fegyház és Börtönből* eljuttatott panaszok szerint is 2017 júniusától vezettek be új intézkedéseket. Azok alapján tilos megölelni a hozzátartozókat, tilos az arcot megpuszítani, és tilos bármilyen testi kontaktus a fogvatartott és a hozzátartozók között. Amennyiben bármilyen érintkezés történik, a fogvatartott ellen azonnal fegyelmi eljárást kezdeményeznek.

A fogvatartottak sérelmezték továbbá, hogy ún. beszélőfakkokat alakítottak ki, kb. 60-70 cm magas elválasztó plexifal van a fogvatartottak és a látogatók között, melyet mindkét oldalról szintén 60-70 cm-es asztal választ el egymástól. Ha a fogvatartott és a látogató leül, egyáltalán nem hallják egymást, a plexifal ugyanis visszaveri a hangot. Akkor hallhatnák egymást, ha felülnének az asztalra, azonban az szigorúan tilos. A beszélőfakkokban nem fér el négy személy, legfeljebb kettő vagy három. A beszélő során 20-30 elítélt és 40-50 családtagjuk van összezsúfolva, ami olyan alapzajt keletkeztet, hogy lehetetlen az egymással való beszélgetés. Az egyik fogvatartott hangsúlyozta azt is, hogy mivel hosszú ítélete van, csak plexi fülkében beszélhet hozzátartozójával.

A *Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben* elhelyezett fogvatartott panaszosok is sérelmezték, hogy 2017 februárjától a beszélő elején és a végén a látogatóikkal

nem érintkezhetnek egymással a legminimálisabb módon sem. Gyermkeikkel sem érintkezhetnek, ami kisgyermekes esetében problémát okozhat, a gyermek lelki fejlődését hátrányosan befolyásolhatja. Például az egyik fogvatartott kislánya sírva fakadt, mert nem ölelhette meg az édesapját. A tiltást nem tudták vele megértetni, ezért a beszélőt félbeszakították. Egy másik panaszos a kisgyermeknek cumisüvegben hozott innivalót, amit a felügyelő asztalára kellett tennie és a látogatóhelyiségben nem volt játszósarok, illetve olyan lehetőség, ahol a kisgyermeket át lehetett volna öltöztetni. A beszélő elején és a végén a hozzátartozókat megmotozták, még a szájüregüket is megnézték.

A *Pálhalmi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetből* érkezett fogvatartotti beadvány szerint a Bernátkúti objektum látogatóhelyiségében OSB lapból készített paravánfal választja el a fogvatartottat a látogatótól.

A *Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben* a látogatófogadásra asztali beszélő keretében kerül sor. A helyiség, ahol ezt biztosítják kb. 50 m² alapterületű, az asztalok egyik oldalán 8 fogvatartott, a másik oldalán a 24 látogató foglal helyet, és jelen vannak a személyi állomány tagjai is. A zsúfolt helyiségben olyan nagy a hangzavar, hogy a látogató a fogvatartott által mondottakat nem érti. Az üdvözlésre, illetve a fizikai kontaktusra nincs lehetőség. A gyermekesek részére családi beszélő itt sincs kialakítva.

A *Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetből* 2018 júliusában érkezett beadvány szerint a látogató és a fogvatartott a látogatás során még felügyelet mellett sem kerülhetett testi kontaktusba egymással. Ezért a fogvatartott a négy éves kislányát nem láthatja, mert a gyermekkel nem tudják megértetni, hogy miért nem ölelheti meg édesapját. A szülők nem szeretnék, hogy a gyermek lelkileg sérülne, inkább mellőzik a látogatást.

Ebben az intézetben is úgy alakították át a beszélőhelyiséget, hogy plexiüveget szereltek fel. A beszélőhelyiségben a fogvatartottak a látogatókkal csak hangosan tudnak kommunikálni, nem hallják egymást. Olyan nagy a hangzavar, hogy semmilyen magánjellegű megbeszélést nem tudnak folytatni, bármelyik fogvatartott hallhatja a másik családi, baráti intimitásainak, egészségi állapotának, betegségének a történetét, folyamatban lévő büntetőügyének részleteit.

A fogvatartott panaszosok úgy vélik, hogy a büntetés-végrehajtási intézetek kollektív büntetést, szankciót alkalmaznak velük szemben. A látogatófogadás új rendszere minden fogvatartottra vonatkozik, függetlenül a büntetés végrehajtási fokozatától, a rezsimbe sorolásától, és a biztonsági kockázati besorolásától, sőt, a látogatókat is szankciók érik.

A Belügyminisztérium – a BVOP szakutasítással összefüggésben kifejtett – a látogatás körülményeivel kapcsolatos álláspontja szerint a látogatófogadás korábbi gyakorlatának átalakítására a bekövetkezett – egyes esetben fogvatartott halálával végződő – rendkívüli események miatt került sor. A tiltott tárgy, kábítószer több esetben látogatófogadás során került be a büntetés-végrehajtási intézetbe, úgy, hogy azt a hozzátartozók testi érintkezéssel adták át a fogvatartott részére. Az egyik büntetés-végrehajtási intézetben elhelyezett fogvatartott látogatófogadást követően végrehajtott motozása során – a szájüregében elrejtve – mintegy 0,6 gramm, egy másik bv. intézetben elhelyezett fogvatartott esetében – cipőjében elrejtve – 5,1 gramm zöld színű növényi származékot találtak. Az intézkedés az egyes reintegrációs feladatok végrehajtásának eljárási szabályairól szóló 13/2017. (II. 6.) OP szakutasítással lett bevezetve. A látogatóhelyiségek átalakítását országosan egységesen hajtották végre. Az átalakítás funkcionálisan, biztonsági szempontok alapján történt, hogy a tiltott tárgyak, eszközök, kábítószer átadása megakadályozható legyen. A Szakutasítás 23.

pontja a csoportos látogatófogadás esetére előírja, hogy a látogatóhelyiséget térelválasztó elemmel, annak lapjától a padozatáig zárt asztallal vagy szilárd mosható és fertőtlenítő anyagból, kőből, fémből, fából készült pulttal ketté kell választani. Az asztalt vagy a pultot középen teljes hosszában legalább 20 cm magas, a tiltott tárgy átadását nehezítő elemmel kell elválasztani (ez az elválasztó elem készül plexiből).

A tiltott tárgyak átadását nehezítő elválasztó elem magassága olyan módon lett kialakítva, hogy (beleértve az asztal nagyságát is) a hozzátartozó a fogvatartott részére semmilyen módon ne tudjon tiltott tárgyat átadni, illetőleg tiltott módon fizikálisan érintkezni vele.

A csoportos látogatófogadásról egyébként a büntetés-végrehajtási intézetek a biztonsági kockázat és a rezsimszabályok szerint döntenek. Lehetőség van az enyhébb rezsimmkategória és az alacsonyabb biztonsági kockázatú fogvatartottak esetében családi látogatófogadás megszervezésére is. Ekkor a fogvatartott a látogatóival fizikailag azonos térben, asztal mellett, térelválasztás nélkül fogadhatja hozzátartozóit. Egymást kézfogással, öleléssel üdvözölhetik, illetőleg távozáskor is van lehetőség a fizikai érintkezésre. Törvényi lehetőség továbbá, hogy a fogvatartott a büntetés-végrehajtási intézeten kívül fogadhat látogatót. A rezsimszabályok törvényi bevezetésének célja éppen az volt, hogy a fogvatartottakat együttműködésre ösztönözze, valamint motiválja a reintegrációban való aktív részvételre. Minden fogvatartottnak lehetősége van arra, hogy szabadságvesztés büntetése letöltése során enyhébb rezsimmkategóriába, alacsony biztonsági kockázatba kerüljön, hozzátartozóját családbarát körülmények között, esetleg intézeten kívül fogadja.

A látogatófogadást megelőzően és azt követően a fogvatartott motozáson esik át, amely biztonsági intézkedés fogalmilag az elélt testének és ruházatának, valamint a nála lévő személyes tárgyaknak az átvizsgálását foglalja magában. A motozás során a fogvatartott a ruháját leveszi, testhajlatait, továbbá a Bv. tv. 151. § (4) bekezdése alapján a szájüreget szemrevételezéssel ellenőrzik. A testüreg átvizsgálását csak orvos végezheti el, ez azonban nem általános, csak akkor kerül rá sor, amikor olyan információ áll az intézet szolgálatban lévő dolgozója rendelkezésére vagy felmerül a gyanúja annak, hogy tiltott tárgyat rejtett el a fogvatartott. Sem a ruházatátvizsgálás, sem a motozás végrehajtása nem történhet szeméremsértő módon.

A fogvatartott látogatója a látogatási engedély alapján léptethető be a büntetés-végrehajtási intézet területére. A látogató ruházatát és csomagját ellenőrizni kell, amihez technikai eszköz és szolgálati kutya is igénybe vehető. A látogatás előtt a büntetés-végrehajtási intézet területére belépő látogatók átvizsgálása szemrevételezéssel, technikai eszközökkel (kapukeretes fémkereső, kézi fémkereső) történik, továbbá a látogatók tájékoztatást kapnak arról, hogy tiltott eszköz, tárgy a fogvatartottnak nem adható át. A látogatóknak a látogatást megelőző átvizsgálás alkalmával nem kell levetkőzniük, azonban a látogató helyiségbe az ottani hőmérsékletnek megfelelő ruházatban léphetnek be. A felesleges felsőruházatot a látogató az erre szolgáló tárolószekrényben elzárja, illetőleg egyes esetekben a ruhatárban leadja. Erről a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának a büntetés-végrehajtási szervek területére történő be- és kilépés, valamint a bv. szervek területén tartózkodás részletes szabályairól szóló 56/2017. (VII. 14.) OP szakutasítás 1. melléklete szerinti tájékoztatás 10. pontja rendelkezik. A szóban forgó tájékoztatás is kifejezetten rögzíti, hogy a ruházat közvetlen átvizsgálása során a látogató nem kötelezhető a nadrág/szoknya és az ing/blúz levételére. A lábbeli levételére sor kerülhet, mert arra több esetben volt példa, hogy a személyi állomány a cipő talpában vagy sarkában talált tiltott tárgyat.

A Bv. tv. nem tesz különbséget a látogatók életkorára figyelemmel. A Bv. tv. 177. § (1) bekezdése annyit határoz meg, hogy az elítélt egyidejűleg legfeljebb négy személyt fogadhat. A látogató fogalmába a kisgyerekek ugyanúgy beletartoznak, mint a felnőttek. A kisgyermek levetköztetése, a pelenka kibontása nem általános gyakorlat.

Az Igazságügyi Minisztérium – a BVOP szakutasítással összefüggésben kifejtett – a látogatófogadás új szabályaival kapcsolatos álláspontja szerint a szabadságvesztés végrehajtásának alapelvei és célja – a reszocializáció, valamint a fogvatartott emberi méltóságának és alapvető jogainak tiszteletben tartása – a biztonsági okból történő korlátozások mellett is megfelelően kell, hogy érvényesüljön. A Bv. tv. elfogadásával kiemelt céljává vált a büntetés-végrehajtásnak az egyéniesítés, a kedvezmények, hátrányok alkalmazásának és a büntetés-végrehajtási körülményeknek a fogvatartott személyiségéhez, együttműködési készségéhez igazítása. E célokkal szemben állhat egy olyan belső szabályozás, amely indokoltság nélkül lényegében magatartástól, érdemtől, kockázati besorolástól függetlenül egyformán kezeli a fogvatartottakat. Ugyanakkor biztonsági okból a fogvatartottak és hozzátartozóik részéről tanúsított jogsértő gyakorlatok, módszerek (pl. tiltott tárgyak becsempészése, tiltott anyagok használata a látogatófogadás során) visszaszorítása szükségessé tehet a büntetés-végrehajtási szervezet részéről olyan általános megelőző intézkedéseket, amelyek valamennyi fogvatartottat egyaránt érintik.

A látogatók teljes levetköztetéséről, mint a büntetés-végrehajtási szerv rendjének és biztonságának megőrzését szolgáló ellenőrzési formáról sem a Bvsz. tv., sem pedig a végrehajtási jogszabályok nem szólnak. A büntetés-végrehajtás országos parancsnokának a büntetés-végrehajtási szervek területére történő be- és kilépés, valamint a büntetés-végrehajtási szervek területén tartózkodás részletes szabályairól szóló 56/2017. (VII. 14.) OP szakutasítás 1. melléklete szerinti tájékoztatás kifejezetten rögzíti, hogy a ruházat közvetlen átvizsgálása során a látogató nem kötelezhető a nadrág/szoknya és az ing/blúz levételére. Az ezzel ellentétes gyakorlat esetleges kialakítása tehát egyértelműen jogellenesnek tekinthető. Ez a szabályozás a látogatókra koruktól függetlenül vonatkozik, azaz a kisgyerekek teljes levetköztetése, a pelenkájuk kibontása sem rendelhető el a hatályos szabályozás szerint.

A Legfőbb Ügyészség – a BVOP szakutasítással összefüggésben kifejtett – álláspontja szerint az ügyészségnek nincs arra vonatkozó információja, hogy a látogatófogadás rendjének megváltoztatását milyen körülmények indokolták, sem arra, hogy a változtatásra mikor került sor. Nincs tudomása arról sem, hogy a látogató fogadására szolgáló helyiségek kijelölésekor milyen szempontokat vettek figyelembe, illetőleg országosan egységes módszer szerint került-e sor a jelzett helyiségek kialakítására.

Fogvatartotti panasz alapján az ügyészség megvizsgálta a látogató fogadására kijelölt helyiség kialakításának körülményeit és megállapította, hogy a vizsgált büntetés-végrehajtási intézet jogszerűen biztosította a fogvatartottak kapcsolattartási jogát, így ügyészi intézkedést nem tett.

Törvényességi szempontból nem kifogásolható az elítéltek és látogatóik közötti fizikai érintkezés megtiltása.

A szakmai szempontok szerint kialakított látogatófogadási rend értékelése nem tartozik az ügyészség hatáskörébe.

A látogató fogadásával összefüggésben a fogvatartottal szemben alkalmazott motozás gyakoriságának meghatározása a büntetés-végrehajtási intézet hatáskörébe tartozik. A

fogvatartott látogatója a látogatási engedély alapján léptethető be a büntetés-végrehajtási szerv területére. A látogató ruházatát és csomagját ellenőrizni kell, amihez technikai eszköz és szolgálati kutya is igénybe vehető. A látogató fogadásának további, a büntetés-végrehajtási intézet speciális körülményeihez, adottságaihoz is igazított szabályainak kialakítása a büntetés-végrehajtási intézet parancsnokának hatáskörébe tartozik.

Az ügyészségnek nincs tudomása arról, hogy egyes büntetés-végrehajtási intézetbe belépő látogatóknak büntetés-végrehajtási dolgozó jelenlétében „teljesen le kell vetkőznie”, továbbá, hogy a „csecsemőkről is leveszik a pelenkát”. Ezért Legfőbb Ügyészség – a megkeresésben jelzett intézetekben – törvényességi felügyeleti vizsgálat lefolytatását rendelte el az arra illetékes főügyészség bevonásával.

2. A kapcsolattartással összefüggő beadványok tekintetében:

A *Sátoraljaiújhegyi Fegyház és Börtönből* érkezett fogvatartotti panaszbeadvány szerint a reintegrációs tiszttől az alábbiakat közölte a fogvatartottal. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága által kiadott rendelkezés alapján felül kell vizsgálnia a fogvatartott kapcsolattartói listáját. Annak során három szempontot kell figyelembe venni: kivel nem érintkezett hat hónapja beszélő, levél vagy telefonbeszélgetés formájában, kivel volt valamikor börtönben, azok közül ki büntetett előéletű, ki nem egyenesági rokona, és olyan ügyvédje van-e, akinek a megbízatása, illetve a feladata megszűnt. Aki a szempontok valamelyikébe tartozik, törölni kell a nyilvántartásból. Azok pedig, akik nem esnek az említett körbe, maradhatnak kapcsolattartók, de csak egy vezetőkes és egy mobiltelefonszámuk maradhat a nyilvántartásban. Minden egyéb telefonos elérhetőségüket törölni kell.

Több fogvatartottnak van olyan kapcsolattartója is, aki évente csak egyszer tud beszélőn megjelenni (például, mert külföldön tartózkodik).

Több fogvatartott sérelmezte azt is, hogy a szempontok érvényesítésekor nem veszik figyelembe a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetését töltő elítéltnél, ha a büntetés végrehajtása során szerzett kapcsolattartót volt fogvatartott társa személyében, és azt sem, hogy volt ügyvédjét esetleg telefonon történő tanácsadás miatt felhívhatná.

A *Tiszaöki Országos Büntetés-végrehajtási Intézetből* érkezett panaszok szerint 2017 áprilisában kihirdették, hogy minden elítélt köteles jelentősen lecsökkenteni a nyilvántartásban rögzített kapcsolattartóinak a számát. Minden elítélttel aláírták, hogy a kapcsolattartók törlése „saját kérésére” történik. Ez azonban nem fedi a valóságot. A fogvatartottak sérelmezték azt is, hogy azt a kapcsolattartót, akivel két hónapon át nem volt kapcsolatuk, törölni kellett a kapcsolattartói listáról. Ez azért elfogadhatatlan számukra, mert többüknek van olyan rokona, akinek évente csak 2-3 levelet küldenek, vagy akivel évente csak karácsonykor beszélnek telefonon.

A *Szegedi Fegyház és Börtönből* érkezett beadványok szerint a reintegrációs tiszteket utasították, hogy a hat hónapja inaktív kapcsolattartókat – még családtag esetében is – törölni kell, illetve a büntetés-végrehajtási intézetből szabadult személyekkel nem engedélyezhetik a kapcsolatfelvételt, a meglévőkkel pedig azt meg kell szüntetni. Továbbá egy kapcsolattartóhoz csak egy cím és maximum két telefonszám tartozhat. A rendelkezés a hosszú ideje büntetés-végrehajtási intézetben lévő elítéltra is vonatkozik, akinek a családi kapcsolattartása esetleg megszűnt, kizárólag szabadult elítélt társával tart kapcsolatot.

A *Pálhalmai Országos Büntetés-végrehajtási Intézetből* érkezett panasz szerint a kapcsolattartás csak rokonnal, hozzátartozóval lehetséges, barátal csak abban az esetben, ha

indokolt. Volt fogvatartottal nem lehet kapcsolatot tartani, csak ha rokonok. A kapcsolattartást hathavonta felülvizsgálják, és ha olyan kapcsolattartó van a nyilvántartásban, akivel ez idő alatt semmilyen kapcsolattartása nem volt a fogvatartottnak, törlik a nyilvántartásból.

A Belügyminisztérium – a BVOP szakutasítással összefüggésben kifejtett – álláspontja szerint a Bv. tv. kapcsolattartásra irányadó törvényi rendelkezései kellő alapot biztosítottak a kapcsolattartói listák felülvizsgálatára, hiszen azokban az esetekben, amikor a büntetés-végrehajtási intézet engedélye szükséges a kapcsolattartáshoz, az nyilvánvalóan magában foglalja azt a lehetőséget is, hogy a büntetés-végrehajtási intézet a korábbi engedélyeket saját hatáskörben felülvizsgálja.

A kapcsolattartás ellenőrzése nemcsak a levelek, telefonbeszélgetések tartalmának ellenőrzésére szolgál, hanem a kapcsolattartás gyakoriságára, minőségére is kiterjedhet. A reintegrációs tiszt az, akinél a fogvatartottal kapcsolatos információk összegyűlnek, ő tudja, hogy egy-egy kapcsolattartó hasznos vagy inkább káros a fogvatartott reintegrációjára.

A fogvatartottak kapcsolattartói listájának kötelező felülvizsgálatát az országos parancsnok 2017. május 15-én, valamint 2017. július 14-én rendelte el. Ennek előzménye volt, hogy egy fogvatartott kapcsolattartója telefonszámaként a Belügyminisztérium központi telefonszámát adta meg, amelyet a Fogvatartotti Alap Nyilvántartási rendszerben rögzítettek. Az elítélt így fel tudta hívni a Belügyminisztériumot, ezzel nem engedélyezett kapcsolatot létesített. Az új előírások lényege, hogy a reintegrációs tiszt a nyilvántartásban kizárólag a fogvatartott hozzátartozóját, rokonait, valamint a reintegrációs célkitűzéseket elősegítő külső szervezeteket rögzítheti. A fogvatartott által megjelölt más személy, így különösen barát, barátnő, továbbá szabadult elítélt kapcsolattartóként való rögzítése abban az esetben engedélyezhető, amennyiben az a fogvatartott családi kapcsolatainak fenntartására és fejlesztésére irányul.

Amennyiben a társadalmi reintegráció elősegítése a célja, nincs akadálya, hogy a fogvatartott volt fogvatartottal tartson kapcsolatot. A 2017. május 15-én elrendeltek szerint szabadult elítélt kapcsolattartóként – kivéve, ha hozzátartozó vagy rokon volt – nem rögzíthető a nyilvántartásban. Ezt azonban az ügyészség kifogásolta, ezért felülvizsgálták és 2017 júliusától a tilalmat törölték.

Az Igazságügyi Minisztérium – a BVOP szakutasítással összefüggésben kifejtett – álláspontja szerint nincs olyan előírás a Bv. tv. és az IM rendelet kapcsolattartásra irányadó rendelkezései között, amely a kapcsolattartói nyilvántartásban szereplést ahhoz kötné, hogy a kapcsolattartó a fogvatartottal ténylegesen milyen gyakran érintkezik, illetve hogy a kapcsolattartó a fogvatartottal volt fogvatartottként töltötte-e büntetését.

A kapcsolattartás korlátozásának jogszerűsége megkérdőjelezhető, ha a korlátozásra pusztán azért kerül sor, mert megvizsgálják, hogy az elítélt milyen gyakorisággal tart kapcsolatot a bejegyzett kapcsolattartóval, vagy az adott személy szabadult elítélt-e vagy sem, a hozzátartozóknak nem minősülő személlyel való kapcsolattartás családi vagy baráti, esetleg más méltányolható társadalmi kapcsolat megőrzését célozza. Kizárólag ezekből az információkból nem vonható le okszerű következtetés arra, hogy a kapcsolattartás a bv. intézet rendjét vagy a fogvatartás biztonságát veszélyezteti, vagy az ilyen jellegű kapcsolattartás ellentétes lenne a büntetés céljával, illetve hátráltatná az elítélt társadalomba való visszailleszkedését.

A Legfőbb Ügyészség – a BVOP szakutasítással összefüggésben kifejtett – álláspontja szerint az ügyészség előtt nem ismertek azok a körülmények, amelyek indokoltá tették a fogvatartó szervek vonatkozó nyilvántartási adatainak áttekintését. A rendelkezésre álló adatok szerint a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága a 2017. május 15. napján kelt 30500/4748-1/2017. ált. számú körlevelében (a továbbiakban: körlevél) iránymutatással kívánta segíteni a büntetés-végrehajtási intézetek tevékenységét.

Fogvatartott által előterjesztett panasz alapján az elítéltek kapcsolattartásának engedélyezését, illetve szigorítását törvényességi szempontból a Legfőbb Ügyészség megvizsgálta, melynek eredményeként az alábbiakat emelte ki.

A fogvatartottak kapcsolattartásának engedélyezése során különös figyelemmel kell mérlegelni, hogy a fogvatartott által megjelölt baráttal történő kapcsolattartás mennyiben szolgálja a reintegrációs célokat, vagy azt, hogy a kapcsolattartás esetén éppen e célokkal ellentétes eredmény prognosztizálható-e. A szabadult elítélttel való kapcsolattartás tilalma aggályos, mert az általános érvényű, kizárólag a kapcsolattartók személyi körülményeire van figyelemmel, kizárja a szabadult elítélttel való kapcsolattartás lehetséges pozitív hozadékát. A Bv. tv. 164. §-ának (6) bekezdése szerint az eredményes reintegráció érdekében elő kell segíteni, hogy az elítélt családi és egyéb kapcsolatait fenntartsa, fejlessze. A jelzett törvényi rendelkezés hatályosulását az segíti elő, ha a fogvatartott kapcsolattartásának engedélyezésére valamennyi releváns körülmény figyelembevételével, normatív korlátozásoktól mentesen kerül sor. Mindezekre figyelemmel a Legfőbb Ügyészség Büntetés-végrehajtási Törvényességi Felügyeleti és Jogvédelmi Önálló Osztály az országos parancsnok rendelkezésének felülvizsgálatát tartotta indokoltnak, ezért intézkedéssel élt a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka biztonsági és fogvatartási helyettese felé, aki a módosítást elvégezte.

3. A zárkán tartható tárgyak körének korlátozását érintő panaszok tekintetében:

A *Szegedi Fegyház és Börtönből* kapott fogvatartotti beadvány szerint az intézetben ügy próbálták enyhíteni a zsúfoltságot, hogy a fogvatartottaktól szinte minden zárkában tartható tárgyat megvontak, továbbá a kiétkezés során a bolt árukészletét korlátozták. Zárkánként minden fogvatartott két szekrényéből egyet elvittek. A havi három alkalommal megengedett öt kilogrammos csomagfogadást havi egy csomagra korlátozták. A jutalmazási formák közül pedig kivették a jutalom csomagot.

A *Pálhalmi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetből* érkezett panaszlevél szerint a zárkában tartható tárgyak közül az étkezésre szolgáló tányérok, ivóeszközök, palackok, tusfürdők darabszámát, valamint a fogvatartottnál tartható hivatalos dokumentumok számát is csökkentették.

A Belügyminisztérium – a BVOP szakutasítással összefüggésben kifejtett – álláspontja szerint az IM rendelet alapján kiadott Központi Házirend (a továbbiakban: Házirend) meghatározza a kialakítandó zárkarendet. A Házirend szerint a fogvatartottak annyi személyes tárgyat tarthatnak maguknál, amennyi a zárkaszekrényükben és a bv. intézet által biztosított tároló ládáknak fér. A Házirend 7. melléklete rögzíti a fogvatartottak birtokában tartható tárgyaknak – az IM rendelet mellékletében meghatározottaknak megfelelően –

fajtként, illetőleg a zárkarend szempontjából meghatározott mennyiségét. Ebben külön korlátozás nem történt.

Az Igazságügyi Minisztérium – a BVOP szakutasítással összefüggésben kifejtett – álláspontja szerint az elítélt minden olyan tárgyat magánál tarthat, amit a rezsimszabályok lehetővé tesznek, illetve amelyek a zárka rendeltetésszerű használatát nem zavarják és büntetés-végrehajtási intézet rendjére és biztonságára nem jelentenek veszélyt. Ugyanakkor a gyakorlati szempontoknak, az egyes intézetek speciális kialakításának, a rezsimszabályok intézetre vonatkozó előírásainak komoly jelentősége van. A jogszabályi szinten eltérést nem engedő, szigorú szabályok rögzítése nem tűnik célszerűnek, mivel a büntetés-végrehajtási szervek vezetői számára megfelelő mozgásteret kell biztosítani a biztonság és a hatékony működés feltételeinek biztosítása érdekében.

A Legfőbb Ügyészség – a BVOP szakutasítással összefüggésben kifejtett – álláspontja szerint büntetés-végrehajtási intézetekben a zárkában tartható tárgyak köre összhangban van a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel, az intézetek eljárása jogszerűnek minősül, ügyészi intézkedésre nem ad jogalapot.

4. Az óvadékot érintő panaszok tekintetében:

A *Szegedi Fegyház és Börtönből* érkezett beadványok szerint 2017. október 24-én a fogvatartottakkal nyilatkozatot írtak alá. Annak alapján, aki telefonon szeretne kapcsolatot tartani, fizetnie kell 35.000 Ft óvadékot. Amennyiben ezt megtagadja, le kell adnia a készülékét. Az egyik fogvatartott leírása szerint 18 óra 45 perckor hozták számára a nyilatkozatot azzal, hogy vagy aláírja és továbbra is tud telefonálni, vagy azonnali hatállyal lemond a telefonról. Aláírta, mert kényszerhelyzetben volt, idős szüleivel, valamint ügyvédjével továbbra is tartani szeretne volna a kapcsolatot. Hat hónap alatt teljesítenie kellett az óvadék összegét, amit az idős nyugdíjas szülei fizettek ki. Tudomása szerint ezen a napon az intézetben több száz fogvatartott adta le a telefonkészülékét, mert az óvadék összegét nem tudták vállalni.

A *Sopronkőhidai Fegyház és Börtönből* kapott panasz szerint 2017. október 25-én az intézetben kihírdették, hogy az intézet által biztosított mobiltelefon használatáért óvadék néven el kell különíteni 35.000 Ft-ot, melyet hat havi részletekben zárolnak. Aki ezt nem tudja vállalni, annak le kell mondania a telefonhasználatról. A fogvatartott megírta, hogy ezt az összeget nem tudta vállalni. Ezért lemondott a külvilággal való kapcsolattartás e lehetőségéről. A fogvatartott irreálisnak tartotta az óvadék összegét is, mert a telefonkészülék értéke véleménye szerint kb. 3000 forint.

A *Pálhalmi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetből* érkezett beadvány szerint is arról tájékoztatták a fogvatartottat, hogy ha szeretné a telefont tovább használni, 35.000 Ft óvadékot kell fizetnie, legfeljebb hat havi részletben. A fogvatartott kénytelen volt aláírni a nyilatkozatot, mert le kellett volna adnia a készülékét és a jogi képviselőjével nem tarthatott volna kapcsolatot.

A *Budapesti Fegyház és Börtönben* 2017. november 1-jétől szintén óvadékot kell fizetniük a fogvatartottaknak, különben a telefonhasználat megszűnik. Ennek jogszabályi háttéréről a fogvatartottakat nem tájékoztatták.

A Belügyminisztérium – a BVOP szakutasítással összefüggésben adott – válasza szerint a Telekom hálózatos, nem nyilvános mobiltávközlési szolgáltatás fogvatartottak részére történő működtetésével kapcsolatos feladatokról szóló 66/2017. (X. 16.) OP Szakutasítás rendelkezik a 35.000,-Ft összegű mobiltelefon óvadék zárolásáról. A mobiltelefon óvadék intézményének bevezetésére 2017. november 1-jétől került sor, amelyet a fogvatartotti használatra kiadott mobiltelefonok nagyarányú, korábban meg nem térülő rongálása, illetve eltűnése indokolt. A Bv. tv. 144. § (1) bekezdése alapján az elítélt a szabadságvesztés végrehajtása során okozott kárért a Polgári Törvénykönyv alapján felelős. A mobiltelefon óvadék biztosítja az okozott kár nagyobb mértékű megtérülésének a lehetőségét. A mobiltelefon óvadék összegét a fogvatartott letéti számláján zárolják, így a jogviszony az intézettel áll fenn és nem a szolgáltatóval. A készülék pótlásának költsége közel 21.000,- Ft, amely a későbbiekben – a biztonsági követelmények fokozása esetén – emelkedhet. Ezek együttes mérlegelését követően állapították meg a mobiltelefon óvadékának összegét, amelyet ismételten át fognak tekinteni. A mobiltelefon-készülék javítása, illetőleg annak pótlása érdekében az intézet gazdasági vezetői a fogvatartott kérelmére engedélyezhetik a mobiltelefon óvadék legfeljebb hat havi részletben történő megfizetését. A használatra átvett készülék leadását követően – amennyiben azt rendeltetésszerűen használták és azon sérülés, rongálás nem látható – a mobiltelefon óvadék összegének zárolását feloldják, azt a fogvatartott szabadon felhasználhatja. A fogvatartott bármikor dönthet a készülékről való lemondásáról.

A Belügyminisztérium 2017 áprilisában a BM/8023-2/2017. számú levelében állásfoglalást kért az Igazságügyi Minisztériumtól a fogvatartotti mobiltelefonok használatáért kérhető óvadék bevezetéséről. A problémát enyhítendő megoldás készült arra, hogy a fogvatartotti mobiltelefonok kiadásakor a fogvatartott letéti számláján az intézet kaucióssal zárol. Az Igazságügyi Minisztérium kifejtette, hogy az óvadék bevezetése összeegyeztethető a büntetés-végrehajtási intézetek azon jogosultságával, miszerint a fogvatartott által okozott, határozatban megállapított kár megtérítésére vonatkozó követelés közvetlenül levonható. Értelemszerűen a szabaduló fogvatartottak esetében, ha a kár teljes megtérülése még nem következett be, végrehajtási eljárás keretében az igénynek érvényt szerezhetnek. Ugyanakkor azon elítéltek esetében, akik nem rendelkeznek jövedelemmel, az óvadék a telefonos kapcsolattartás kizárását eredményezi.

Azoknak a fogvatartottaknak, akiknek a kiadott mobiltelefon készüléke megrongálódott, a javítása idejére, továbbá a fogvatartotti mobiltelefonnal nem rendelkezők és az újonnan befogadottak részére a büntetés-végrehajtási intézet – a fogvatartott kérelmére – helyettesítő készülék igénybevételét biztosítja. A telefonálás díját ebben az esetben is a fogvatartottnak kell megfizetnie, de indokolt esetben azt a büntetés-végrehajtási intézet – a fogvatartott kérelmére – megelőlegezheti. A büntetés-végrehajtási intézetekben a telefonos kapcsolattartás elősegítése érdekében 2018 elején a részlegeken, udvarokon közösségi telefonkészülékek kihelyezésére került sor, amelyeket a fogvatartottak egyedi, fényképes vonalkódos kártyával vehetnek igénybe.

Az Igazságügyi Minisztérium – a BVOP szakutasítással összefüggésben adott – válasza szerint az óvadék kikötésének gyakorlata elviekben összeegyeztethető a büntetés-végrehajtási intézetek azon jogosultságával, miszerint az intézet a fogvatartott által okozott, határozatban megállapított kár megtérítésére vonatkozó követelését közvetlenül levonhatja az

összegekből. Szabaduló fogvatartottak esetében, ha a kár teljes megtérülése nem következett be, végrehajtási eljárás keretében lehet az igénynek érvényt szerezni.

Előfordulnak olyan esetek, amikor az elítélt nem rendelkezik semmilyen jövedelemmel, vagy csak kizárólag a kapcsolattartó által befizetett célzott letéti pénz áll rendelkezésére. A minisztérium szükségesnek ítéli meg a mobiltelefonért fizetendő óvadék letételére nem képes elítéltek számára a telefonálás egyéb lehetőségét biztosítani, hogy a kapcsolattartás e formájától ne legyenek elzárva.

A Legfőbb Ügyészség – a BVOP szakutasítással összefüggésben adott – tájékoztatójából a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága és a Magyar Telekom Nyrt., valamint a Mobil Kapcsolat Kft. (a továbbiakban: Szolgáltató) között – a fogvatartottaknak biztosítandó mobil hírközlési szolgáltatás szabályait tartalmazó – 2015. április 16-án adásvétellel vegyes vállalkozási szerződés (a továbbiakban: Szerződés) jött létre. A Szerződés 1.3. pontja értelmében a Szerződés tárgya: „Nem nyilvános és nem helyhez kötött (mobil) hírközlési szolgáltatás biztosítása fogvatartottak részére...”. A Szolgáltató a szolgáltatás igénybevételére – kormányomtatvány, ún. szerződéses blanketta felhasználásával – Egyedi Felhasználási Szerződést köt a fogvatartottakkal (Szerződés 5.5 pontja).

A büntetés-végrehajtás országos parancsnoka a Telekom hálózatos, nem nyilvános mobil távközlési szolgáltatás fogvatartottak részére történő működtetésével kapcsolatos feladatokat a 2017. november 1-jén hatályba lépett 66/2017. (X. 16.) OP szakutasításban határozta meg. Az óvadék összegének felhasználására az érintett fogvatartott erre vonatkozó hozzájáruló nyilatkozata alapján nyílik lehetőség. Egyes büntetés-végrehajtási intézetekben a fogvatartottaknak biztosított a hagyományos telefonkészülékek – meghatározott díjfizetés ellenében történő – használata, továbbá – ismereteik szerint – korlátozott mértékben, ugyancsak díjfizetés mellett, igénybe vehetők helyettesítő mobiltelefon készülékek is.

Az ügyészség e tárgykörben is ügyészségi vizsgálatot rendelt el. A Legfőbb Ügyész 2019 januárjában tájékoztatót arról, hogy a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka felülvizsgálta a Telekom hálózatos, nem nyilvános mobil távközlési szolgáltatás fogvatartottak részére történő működtetésével kapcsolatos feladatokról szóló 66/2017. (X. 16.) OP szakutasítást, amit – a Legfőbb Ügyészség kezdeményezésének megfelelően – a 46/2018. (XII. 27.) OP szakutasítással módosított.

A vizsgálat megállapításai

1. A hatáskör tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. Az Ajbt. 18. § (1) bekezdése szerint : „Az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint közigazgatási szerv, helyi önkormányzat, nemzetiségi önkormányzat, kötelező tagság alapján működő köztestület, a Magyar Honvédség, rendvédelmi szerv, közigazgatási jogkörben eljáró egyéb szerv e jogkörében, nyomozó hatóság vagy az ügyészség nyomozást végző szerve, közjegyző, önálló bírósági végrehajtó vagy közszolgáltatást végző szerv (a továbbiakban együtt: hatóság) tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár (a továbbiakban együtt: visszasság), feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási pert – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.”

A Bvsz. tv. 1. § (1) bekezdése szerint a büntetés-végrehajtási szervezet állami, fegyveres rendvédelmi szerv, vagyis az ombudsman vizsgálati lehetősége kiterjed a büntetés-végrehajtási intézetekre.

2. Az érintett alapvető jogok és alkotmányos elvek tekintetében

Az alapvető jogok biztosa egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazza az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott egyes alapjogi teszteket.

Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában mutatott rá arra, hogy „az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni”.

Az Alkotmánybíróság a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában kiemelte, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény Negyedik Módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglalt felhasználhatóságát illetően. A testület ennek kapcsán elvi élel mondta ki, hogy „az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja, vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.”

Az ombudsmani gyakorlatban tehát az idézett AB határozatoknak megfelelően továbbra is hivatkozási pontot jelent az egyes alkotmányos jogokat és követelményeket értelmező alkotmánybírói esetjog.

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése alapján Magyarország *független, demokratikus jogállam*. Az Alkotmánybíróság korábbi töretlen gyakorlata alapján ennek a jogállami minőségnek nélkülözhetetlen eleme a *jogbiztonság*. Ahogyan pedig arra az Alkotmánybíróság felhívta a figyelmet a 30/2012. (VI. 27.) AB határozatában, az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése és az Alkotmány 2. § (1) bekezdése azonosan deklarálja a jogállami klauzulát, tehát az eddig kialakított alkotmánybírói gyakorlat relevánsnak tekinthető a vizsgálat során. Az Alkotmánybíróság korábbi töretlen gyakorlata alapján ennek a jogállami minőségnek nélkülözhetetlen eleme a közhatalom gyakorlásának szabályokhoz kötöttsége. A jogállamiság elvéből folyó követelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a jog által megállapított működési rendben, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a kiszámíthatóság – beleértve az egységes jogalkalmazást – és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok védelmével, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást. A jogállamiság az állam működési alapelve, a közhatalom joghoz kötöttségét jelenti, azaz az államnak csak azt szabad megtennie, amit számára a jog kifejezetten megenged. A jog uralma azt jelenti, hogy nem a hatalom eseti döntései, önkénye, akarata érvényesül, hanem a jog uralkodik: a hatalom csak a jogszabályi alapokon, a szabályok tiszteletben tartásával érvényesítheti akaratát.

Az Alkotmánybíróság által gyakran hivatkozott tétel, hogy a jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. A jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is.

Az Alaptörvény II. cikke alapján *az emberi méltóság sérthetetlen, minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz*. A korábban irányadó és az Alaptörvény hatálybalépését követően is hivatkozási pontot jelentő alkotmánybírói gyakorlat az emberi méltósághoz való joggal kapcsolatosan arra hívja fel a figyelmet, hogy a méltóság az emberi élettel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő. Az egyenlő méltósághoz való jog az élethez való joggal egységben azt biztosítja, hogy ne lehessen emberi életek értéke között jogilag különbséget tenni. Emberi méltósága és élete mindenkinek érinthetetlen, aki ember, függetlenül fizikai és szellemi fejlettségétől, illetve állapotától, és attól, hogy emberi lehetőségéből mennyit valósított meg, és miért annyit. A méltósághoz való jognak részét képezi az is, hogy minden embert másokkal egyenlő méltóságú személyként kell kezelni, vagyis az egyes emberek és embercsoportok között tilos indokolatlan, észszerűtlen különbséget tenni. Az Alkotmánybíróság az ember életét és méltóságát egységben szemléli, ami azt jelenti, nem választhatók külön az ember társadalmi és biológiai dimenziójához fűzhető jogok. Az emberi méltósághoz fűződő jog az alkotmánybírói gyakorlatában nem a személy szubjektumától függő méltóságérzethez kapcsolódik, hanem azt jelenti, hogy a jog az életet az emberi minőséggel együtt ismeri el, és

kapcsol ahhoz elidegeníthetetlen jogokat. Az Alkotmánybíróság szerint az emberi méltósághoz való jog a természetes személyek autonómiáját jelenti, az önrendelkezésüknek egy olyan, mindenki más rendelkezése alól kivont magja van, amelynél fogva az ember alany marad, s nem válhat eszközzé vagy tárggyá. A méltósághoz való jognak ez a felfogása különbözteti meg az embert a jogi személyektől, amelyek teljesen szabályozás alá vonhatók, nincs érinthetetlen lényegük.

Az Alaptörvény az emberi méltósághoz való joggal összefüggésben abszolút tilalmakat fogalmaz meg. Ezek értelmében az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdése alapján *senkit nem lehet kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megalázó bánásnak vagy büntetésnek alávetni, és különösen tilos emberen a hozzájárulása nélkül orvosi vagy tudományos kísérletet végezni.*

Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdés tartalmának részletes kifejtését a 32/2014. (XI. 3.) AB határozatban végezte el. A döntésben kitért rá, hogy a felsorolt tilalmakat – kiegészítve a kegyetlen bánásmód, illetve büntetés tilalmával – korábban az Alkotmány az emberi élethez és méltósághoz való joggal együttesen szabályozta az 54. §-ában. Ennek megfelelően a kínzás, embertelen, megalázó bánásmód és büntetés tilalma az emberi élethez és méltósághoz való jog, illetve ezen alapjog korlátozhatatlanságának önálló, az alkotmányozó által nevesített megjelenési formája volt. Bár az Alaptörvény külön cikkben szabályozza az emberi élethez és méltósághoz való jogot (II. cikk) és a kínzás, embertelen, megalázó bánásmód, illetve büntetés tilalmát (III. cikk), az alkotmányozó hatalom normaszervezési módja csupán formai különállást valósít meg, így az Alkotmánybíróság értelmezésében a III. cikk (1) bekezdésében megjelenő tilalmak az emberi élethez és méltósághoz való jog megsértése tilalmának önálló, speciális megfogalmazásai is egyben. E felfogás összhangban van az Emberi Jogok Európai Egyezménye 3. cikkének az Európai Emberi Jogi Bíróság által kibontott tartalmával is, amely szerint az említett tilalmak megszegése az emberi méltóság sérelmét is jelenti. {Indokolás [46]}

Az Európai Emberi Jogi Bíróság gyakorlata szerint a kínzás olyan súlyos és szándékos kegyetlenséget feltételez, amit komoly testi-lelki sérülések nélkül nem lehet megállapítani. Az embertelen bánásmód vagy büntetés, ha nem is feltétlenül testi sérülést, de mindenképpen erős testi és lelki szenvedést okoz. A megalázó bánásmód vagy büntetés lényege, hogy az érintettben olyan erős félelmet, lelki gyötrelmet és alsóbbrendűségi érzést okoz, ami alkalmas arra, hogy a testi és lelki ellenállását megtörje. Elsősorban a hierarchikus, zárt szervezeteknél, illetve intézményeknél fordulhat elő, ahol az érintettek kiszolgáltatott helyzetben vannak. Az államnak olyan fogvatartási körülményeket kell teremtenie, amelyek megfelelnek az emberi méltóság követelményének, illetve biztosítják a fogvatartottak egészségét és jólétét.

Az Alaptörvény VI. cikkének (1) bekezdése védi a *magán- és családi életet* és e cikkben alkotmányos szinten megjelenik az otthon és a *kapcsolattartás* fogalma is. A magánszféra védelme összefügg más alapjogokkal, így legszorosabban az emberi méltóság jogával, sőt az Alkotmánybíróság álláspontja szerint annak egyik alkotóeleme (1115/B/1995. AB határozat). Az Alkotmánybíróság 32/2013. (XI. 22.) AB határozata szerint az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése – a régi Alkotmány 59. § (1) bekezdésével ellentétben – átfogóan védi a magánszférát: az egyén magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét. A magánszféra lényege tekintetében azonban továbbra is fenntartható az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlatában megfogalmazott – a magánélet fogalmának esszenciáját jelentő,

általános érvényű – megállapítás, miszerint a magánszféra lényegi fogalmi eleme, hogy az érintett akarata ellenére mások oda ne hatolhassanak be, illetőleg be se tekinthessenek [36/2005. (X. 5.) AB határozat, ABH 2005, 390, 400.]. Az Alaptörvény értelmében a magánszféra védelme azonban nem szűkül le az Alaptörvény II. cikke által is védett belső vagy intimszférára, hanem kiterjed a tágabb értelemben vett magánszférára (kapcsolattartás), illetve arra a térbeli szférára is, amelyben a magán- és családi élet kibontakozik (otthon).

Az Alaptörvény XX. cikk (1) és (2) bekezdése alapján mindenkinek joga van a *testi és lelki egészséghez*, ennek az alapjognak az érvényesülését pedig Magyarország genetikailag módosított élőlényektől mentes mezőgazdasággal, az egészséges élelmiszerekhez és az ivóvízhez való hozzáférés biztosításával, a munkavédelem és az egészségügyi ellátás megszervezésével, a sportolás és a rendszeres testedzés támogatásával, valamint a környezet védelmének biztosításával segíti elő.

Az Alkotmánybíróság több határozatában értelmezte a legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jog tartalmát (Alkotmány 70/D. §). Álláspontom szerint ezek az értelmezések – függetlenül attól, hogy „legmagasabb szintű” jelző az Alaptörvényben már nem kapott helyet – továbbra is hivatkozhatóak maradnak. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a (legmagasabb szintű) testi és lelki egészséghez való jogként meghatározott alkotmányi követelmény az államnak azt az alkotmányos kötelezettségét jelenti, hogy a nemzetgazdaság teherbíró képességéhez, az állam és a társadalom lehetőségeihez igazodva olyan gazdasági és jogi környezetet teremtsen, amely a legkedvezőbb feltételeket biztosítja a polgárok egészséges életmódjához, életviteléhez. Az alkotmánybírósági gyakorlat utal arra is, hogy az államnak e jog megvalósulása érdekében meghatározott, az egészségügyi intézmények és orvosi ellátás megszervezésére irányuló kötelezettsége annyit feltétlenül jelent, hogy az állam köteles megteremteni egy olyan intézményrendszer működésének a garanciáit, amely mindenki számára biztosítja az egészségügyi szolgáltatások igénybevételének lehetőségét, azaz azt, hogy a szolgáltató intézmények hiánya miatt senki ne maradjon ellátatlanul. Az állam szabadsága nem terjed odáig, hogy anélkül üresítse ki az egyik legfontosabb garanciális intézmény tartalmát, hogy helyette nem építi ki az alapvető jog megvalósulásának azonos súlyú biztosítékait. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor utalt arra is, hogy az egészségügyi intézményhálózat és az orvosi ellátás körében elvontan, általános ismérvekkel csak egészen szélső esetekre korlátozottan határozhatja meg az állami kötelezettség kritikus nagyságát, vagyis azt a szükséges minimumot, amelynek hiánya már alkotmányellenességhez vezet. Ilyennek volna minősíthető például, ha az ország egyes területein az egészségügyi intézményrendszer és az orvosi ellátás teljesen hiányozna. Az Alkotmánybíróság olvasatában az ilyen szélső eseteken túl azonban az állami kötelezettségnek nincs alkotmányos mércéje. Az egészséghez való jog tehát önmagában alanyi jogként értelmezhetetlen. Az az Alkotmányban foglalt állami kötelezettségként fogalmazódik meg, amely magában foglalja azt a kötelezettséget, hogy a törvényhozó a testi és lelki egészség bizonyos területein alanyi jogokat határozzon meg.

3. Az ügy érdeme tekintetében

A beszélőt érintő panaszok tekintetében:

A Bv. tv. 172. § (1) bekezdése rendelkezik arról, hogy a szabadságvesztés végrehajtása során a bv. intézet az e fejezetben, valamint a végrehajtási fokozatokra és rezsimekre vonatkozó szabályok szerint, a társadalomba való beilleszkedés érdekében elősegíti, hogy az elítélt fenntarthassa és fejleszthesse hozzátartozóival, más személyekkel, valamint a reintegrációs célkitűzéseket elősegítő külső szervezetekkel való kapcsolatát.

A Bv. tv. 173. § (1) bekezdésének d) pontja az elítélt kapcsolattartási formái között rögzíti a látogató fogadását.

A Bv. tv. 177. §-a a látogató fogadásáról a következőképpen rendelkezik: (1) Az elítélt a rezsimszabályokhoz igazodóan havonta legalább egyszer, alkalmanként hatvan percben, de legfeljebb kilencven percben, egyidejűleg négy fő látogatót fogadhat. (2) Az elítélt és a látogató beszélgetése ellenőrizhető, amelynek lehetőségéről az elítéltet és a látogatót tájékoztatni kell. (3) Ha a bv. intézet biztonsága indokolja, a bv. intézet parancsnoka elrendelheti, hogy az elítélt biztonsági beszélőfülkében, vagy rácson keresztül beszélhet a látogatóval. [...] (5) A látogatás félbeszakítható, ha az elítélt vagy a látogató a látogatás rendjét megsérti, és azt figyelmeztetés ellenére sem hagyja abba. (6) A látogatást meg kell szakítani a szükséges intézkedések megtétele mellett, ha az elítélt vagy a látogató magatartása a bv. intézet rendjét, a fogvatartás biztonságát közvetlenül sérti vagy veszélyezteti.

A Bv. tv. 146. § (3) bekezdése kimondja, hogy a biztonsági elkülönítés ideje alatt az elítélt [...] c) látogatójával biztonsági beszélőfülkében vagy biztonságtechnikai eszközön keresztül érintkezhet. A Bv. tv. 147. § (7) bekezdése szerint a szabadságvesztés végrehajtási fokozatára vonatkozó általános szabályok a biztonsági zárkába vagy részlegre helyezés esetén annak végrehajtási rendjéhez igazodnak. A biztonsági zárkába vagy részlegre helyezés esetén az elítélt [...] d) látogatóval biztonsági beszélőfülkében vagy biztonságtechnikai eszközön keresztül érintkezhet, melytől a parancsnok engedélyével el lehet térni.

Az IM rendelet a látogatásról a következőképpen rendelkezik:

101. § (1) Az elítélt által megjelölt személyek részére a látogatásról a bv. intézet az elítélt útján értesítést küld.

(2) A látogatásról szóló értesítésnek tartalmaznia kell: a) a látogatásra jogosult nevét, b) a látogatás időpontját és időtartamát, c) felhívást, hogy a látogató a személyazonosságát igazoló okmányt hozza magával, d) a bv. intézetbe bevihető tárgyak körét, e) a beszélgetés ellenőrzésének és megszakításának lehetőségéről való tájékoztatást, f) a ruházat és csomag átvizsgálásának lehetőségéről és a bv. intézetben való tartózkodás szabályairól való tájékoztatást.

(3) Ha nem az a személy érkezett az elítélthez, akinek a látogatási értesítést küldték, de az érintett személy az elítélt nyilvántartott kapcsolattartója, a látogatás engedélyezhető.

102. § (1) A látogatások számát, időpontját és a látogatás alkalmankénti időtartamát a rezsimszabályoknak megfelelően a bv. intézet parancsnoka határozza meg. (2) A látogatást az erre kijelölt helyiségben kell lebonyolítani. (3) Az elítélt részére engedélyezhető, hogy a helyben vásárolt élelmiszert elfogyassza. (4) A látogatás ideje alatt csak a bv. intézetben vásárolt vagy a bv. intézet által biztosított ital fogyasztható. (5) Az elítélt a látogatónak ajándékot vagy más tárgyat csak engedéllyel adhat át. (6) Az elítélt vagy a kapcsolattartó

kérésére a látogatási idő indokolt esetben meghosszabbítható. A látogatási idő ebben az esetben sem haladhatja meg a Bv. tv. 177. § (1) bekezdésében meghatározott időt.

44. § (1) Az elítélt jogai gyakorlásának és a kötelességei teljesítésének rendjét a házirendben kell szabályozni. (2) A házirend tartalmazza: [...] e) a látogatók fogadásának, valamint a bv. intézet elhagyásának a szabályait.

A korábban hatályos, az egyes reintegrációs feladatok végrehajtásának eljárási szabályairól szóló 13/2017. (II. 6.) OP szakutasítás (a továbbiakban: 13/2017. (II. 6.) OP szakutasítás) rendelkezett a csoportos látogatófogadásról, a családi látogatófogadásról, a rácson keresztül végrehajtott látogatófogadásról, valamint a biztonsági beszélőfülkében történő látogatásról.

A 13/2017. (II. 6.) OP szakutasítás 20. pontja szerint: a látogatóhelyiséget úgy kell kialakítani, hogy ott a látogatófogadás csoportosan és (vagy) családi egységenként elkülönítve is végrehajtható legyen.

A 13/2017. (II. 6.) OP szakutasítás 23. pontja szerint: csoportos látogatófogadásnak tekinthető az, amikor fizikailag egy térben, azonos időben több fogvatartott fogad látogatót. A látogatóhelyiséget térelválasztó elemmel (a lapjától a padozatáig zárt asztallal vagy szilárd mosható és fertőtlenítő anyagból, kőből, fémből, fából készült pulttal) ketté kell választani. Az egyik oldalon csak a fogvatartott, a másikon csak a látogató foglalhat helyet. A kettéválasztás – a helyiség adottságaitól függően – két vagy több sorban is történhet. Az asztalt vagy a pultot középen teljes hosszában legalább 20 cm magas, fixen rögzített (vagy külön a látogatófogadás időtartamára felszerelt), a tiltott tárgy átadását nehezítő elemmel kell elválasztani.

A 13/2017. (II. 6.) OP szakutasítás 24. pontja szerint: családi látogatófogadásnak minősül az, amikor a fogvatartott a látogatóival fizikailag azonos térben, de más fogvatartottaktól és látogatóiktól a bútorzat (asztalok, székek, stb.) elhelyezésével határolódik el, vagy ha a látogatófogadásra egy arra alkalmas, fizikailag elkülönült helyiségben kerül sor. A családi látogatófogadás helyét lehetőség szerint családbaráttá kell tenni (játékok, könyvek, színes falfestés, stb.).

A büntetés-végrehajtás országos parancsnoka az AJB-3604/2017. számú ügyben a Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet látogatóhelyisége körülményeinek megváltoztatása kapcsán azt rögzítette, hogy a büntetés-végrehajtási intézetek nem egységesen hajtották végre a 13/2017. (II.6.) OP szakutasítás látogatófogadás végrehajtási rendjét szabályozó rendelkezéseit, ezért valamennyi intézetparancsnok figyelmét felhívta az egységes gyakorlat követésére. A 13/2017. (II. 6.) OP szakutasítás lehetőséget adott a családi látogatófogadás biztosítására, az azon részt vevő fogvatartott tekintetében ugyanakkor – a fogvatartott magatartása és egyéni teljesítménye figyelembevételével – érvényesülnie kell a fokozatosság elvének. Az országos parancsnok álláspontja szerint az intézet látogatóhelyiségének átalakítása a hatályos jogszabályok és a 13/2017. (II. 6.) OP szakutasításban foglaltak szerint történt, az asztalra rögzített térelválasztó elem az elítélt és hozzátartozója közötti kommunikációt nem gátolja, célja kizárólag a tiltott tárgyak bv. intézetbe történő bejuttatásának megelőzése.

A jelenleg hatályos 12/2020. (IV. 24.) BVOP utasítás szintén csoportos látogatófogadásról, családi látogatófogadásról, rácson keresztül végrehajtott látogatófogadásról, valamint a biztonsági beszélőfülkében történő látogatásról rendelkezik:

10. Csoportos látogatófogadásnak minősül az, amikor fizikailag egy térben, azonos időben több fogvatartott fogad látogatót. A csoportos látogatóhelyiséget térelválasztó elemmel ketté kell választani. A fogvatartott és látogatója között a testi kontaktus minden formája tilos.

11. Családi látogatófogadásnak minősül az, amikor a fogvatartott a látogatóival fizikailag azonos térben tartózkodik, de más fogvatartottaktól és látogatóiktól elhatárolódik, vagy ha a látogatófogadásra egy arra alkalmas, fizikailag elkülönült helyiségben kerül sor. 12. Családi látogatófogadás azon enyhébb és általános rezsimbe sorolt fogvatartott részére engedélyezhető, akinek a látogatófogadás napja előtti 6 hónapon belül fegyelmi felelősségre vonására nem került sor, és 2 éven belül nem kapott tiltott tárgy tartása miatt fegyelmi fenyítést.

13. A családi látogatás során térelválasztó elemet nem kell alkalmazni, a fogvatartott és hozzátartozói között engedélyezhető testikontaktus-forma az üdvözlő és elköszönő puszi arcra, a kézfogás és az ölelés. A fogvatartott 8 éven aluli gyermekét az ölében tarthatja, hozzátartozóinak kezét a látogatás időtartama alatt foghatja. Amennyiben a fogvatartott a családi látogatófogadás során a bv. intézet rendjét és biztonságát veszélyeztető vagy sértő magatartást tanúsít, vagy tiltott tárgyat vesz át hozzátartozójától, a látogatás azonnali megszakítása és fegyelmi eljárás lefolytatása mellett rezsimkategóriába történő és biztonsági kockázati besorolását soron kívül felül kell vizsgálni.

15. Rácson keresztül végrehajtott látogatófogadásnak minősül, ha a beszélő időtartama alatt a fogvatartottat és látogatóját fizikailag azonos térben, az asztal lapjától a mennyezetig érő rács vagy biztonsági háló választ el egymástól.

16. Biztonsági beszélőfülkének minősül az a helyiség, amelyben a fogvatartott teljes mértékben izolálható a környezetétől. A láthatósága biztonsági üvegfelületen keresztül, a beszédkapcsolat híreszköz alkalmazásával biztosított.

Az Európai Börtönszabályok 24.4. pontja szerint a látogatási körülményeknek lehetővé kell tenniük a családi kapcsolatok lehető legtermészetesebb módon való fenntartását és fejlesztését, az 54.9. pont értelmében pedig egyensúlyt kell teremteni a biztonság védelmének kötelezettsége és a látogatók magánszférájának tiszteletben tartása között.

A CPT (Kínzást és az Embertelen vagy Megalázó Bánásmódot vagy Büntetést Megelőzni Hivatott Európai Bizottság) 2. Általános Jelentésének [CPT/Inf (92) 3] 51. pontja szerint a külvilággal fenntartott kapcsolattartás bármilyen korlátozása kizárólag számottevő biztonsági kockázat alapján vagy erőforrások hiánya miatt rendelhető el.

Mindezen részletszabályok mellett a Bv. tv. 1. § (1) bekezdése általános követelményként rögzíti, hogy a büntetés-végrehajtás feladata a büntetési célok érvényesítése a büntetés, illetve az intézkedés végrehajtásán keresztül, azzal a célkitűzéssel, hogy a végrehajtás során az egyéniesítés szempontjait biztosítani kell annak érdekében, hogy az megfelelően szolgálja az egyéni megelőzési célok elérését. A Bv. tv. alapvető célkitűzése tehát, hogy a fogvatartás biztonságának és rendjének fenntartása mellett sor kerüljön az egyéniesítésre is. Ebből fakadóan pedig a látogatófogadás konkrét körülményeit minden egyes fogvatartott esetében a büntetés-végrehajtási intézet kellően differenciáltan, egyéni kockázatelemzést követően kell, hogy meghatározza.

Az AJB-2084/2013. számú ombudsmani jelentés is rámutatott arra, hogy a családi kötelékek fenntartását, erősítését szolgálja a látogatófogadás, amelyet az intézet asztal mellett ülve, a látogatóhelyiségben biztosít. Az azonban, hogy az asztalok két oldalát egy fa korlát elválasztja, alkalmas a fogvatartott és hozzátartozója emberi méltósághoz való joga korlátozására, és a kapcsolattartáshoz való jog érvényesülésének megakadályozására. Ezt a

megállapítást tartalmaznak az AJB-2862/2011. és az AJB-7205/2012. számú ombudsmani jelentések is.

Álláspontom szerint a fogvatartott személyek védett magánszférájához tartozik a családtagokkal, barátokkal való kommunikáció, személyes kapcsolattartás, és a személyes találkozás a látogatófogadás során, amelynek gyakorolhatóságát – a fogvatartásból adódó speciális helyzet figyelembevételével mellett – az állam köteles megfelelő keretek és körülmények között biztosítani. A kapcsolattartás joga természetesen nem korlátozhatatlan, azonban amennyiben a büntetés-végrehajtás rendje és a fogvatartás biztonsága miatt korlátozásra van szükség, tiszteletben kell tartani a fogvatartottak és a kapcsolattartók emberi méltóságát és alapvető jogaik érvényesülését. A magánszféra fenntartása, a családdal, házastárssal, barátokkal való kapcsolattartás megőrzése elengedhetetlen feltétele az elítéltek szabadulás utáni reszocializációjának, amely a lehető legtermészetesebb körülmények között kell, hogy megvalósuljon.

Megállapítottam, hogy a látogatóhelyiség oly módon történő átalakítása, hogy a helyiségben az asztalt és a pultot középen legalább 20 cm magas térelválasztó elemmel választják el, sérti a fogvatartott és a kapcsolattartója Alaptörvény VI. cikkének (1) bekezdésében foglalt magán- és családi élet, kapcsolattartás tiszteletben tartásához való jogát. Megállapítottam továbbá, hogy ha a fogvatartott és hozzátartozója között semmilyen testi érintkezés (kézfogás, ölelés, puszti) nem történhet a látogatás elején és a végén, sérülhet a fogvatartott és hozzátartozója Alaptörvény II. cikkében deklarált emberi méltósághoz való joga, valamint az Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdésében foglalt testi és lelki egészséghez fűződő joga, de az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében foglalt magán- és családi élet, kapcsolattartás tiszteletben tartásához való joga is.

A Belügyminisztérium válaszában arra is kitért, hogy megfontolandó a tiltott tárgyakat bizonyítottan bejuttató látogatók szankcionálását jogszabályi szinten rendezni. Ezzel összefüggésben szeretném megjegyezni, hogy ez nem képezte jelen vizsgálatom részét, így ezzel kapcsolatos megállapítást jelentésem nem tartalmaz.

A Bvsz. tv. 14. § (3) bekezdése szerint a bv. szerv rendjére és biztonságára veszélyes – külön jogszabályban meghatározott – tárgyak bevitelének a megakadályozása érdekében a belépni szándékozó személy ruházata és csomagja átvizsgálható.

Az IRM rendelet 3. § (3) bekezdése rendelkezik arról, hogy a bv. szerv területére belépő személy ruházata, csomagja – a 4. § a) és d-e) pontjában megjelölt, továbbá a diplomáciai és a nemzetközi jogon alapuló egyéb mentességet élvező személyek kivételével – szemrevételezéssel és technikai eszközzel ellenőrizhető, indokolt esetben közvetlenül is átvizsgálható. Az intézet területére be nem vihető tárgyakról tőlük szóbeli nyilatkozat kérhető. A (4) bekezdés szerint az ellenőrzéshez szolgálati kutya is igénybe vehető. A ruházat közvetlen átvizsgálását csak a személyi állomány belépő személlyel azonos nemű tagja végezheti. Az IRM rendelet 9. § (1) bekezdése kimondja, hogy a fogvatartott látogatója a látogatási engedély alapján léptethető be a büntetés-végrehajtási szerv területére. A látogató ruházatát és csomagját ellenőrizni kell, amihez technikai eszköz és szolgálati kutya is igénybe vehető.

A korábban hatályos, a büntetés-végrehajtási szervek területére történő be- és kilépés, valamint a bv. szervek területén tartózkodás részletes szabályairól szóló 56/2017. (VII. 14.) OP szakutasítás 1. melléklete szerinti – a bv. szerv területére belépő személyek részére a be- és kiléptetés, illetve a benntartózkodás szabályairól szóló – tájékoztató 10. pontja alapján beléptetés során a ruházatot, a csomagot szemrevételezéssel és technikai eszközökkel (pl:

kapukeretes és kézi fémkeresővel, csomagvizsgáló berendezéssel) ellenőrizni kellett, melyhez szükség szerint szolgálati kutya is igénybe vehető volt. Indokolt esetben a személyi állomány azonos nemű tagja a ruházatot külön átvizsgáló helyiségben közvetlenül is átvizsgálhatta. A ruházat közvetlen átvizsgálása során az érintett fejfedő, ruházat (nadrág/szoknya, ing/blúz kivételével), valamint a lábbeli levételére volt kötelezhető.

A jelenleg hatályos 42/2020. (VII. 31.) BVOP utasítás mellékletének 11. pontja szerint beléptetés során a ruházatot, csomagot szemrevételezéssel és technikai eszközzel (pl. kapukeretes és kézi fémkeresővel, csomagvizsgáló berendezéssel) ellenőrizni kell, melyhez szükség szerint szolgálati kutya is igénybe vehető. Indokolt esetben a személyi állomány azonos nemű tagja a ruházatot külön átvizsgáló helyiségben közvetlenül is átvizsgálhatja. A ruházat közvetlen átvizsgálása során az érintett a fejfedő, ruházata (nadrág/szoknya, ing/blúz kivételével), valamint a lábbelije levételére kötelezhető.

A büntetés-végrehajtási intézetbe látogatóként belépő személyek esetében tehát a vonatkozó jogszabályok csak a ruházat, valamint a csomag átvizsgálását teszik lehetővé, azonban a ruházat közvetlen átvizsgálása során a látogató nem kötelezhető a nadrág/szoknya és az ing/blúz levételére. Amennyiben a személyi állomány tagjai által történő ruházatátvizsgálás során teljes levetkőztetés, szájüregbe való betekintés, illetőleg a csecsemők esetében pelenka levétele történik, akkor a ruházatátvizsgálás kereteit túllépve végeznek ellenőrzést, az ilyen gyakorlat egyértelműen jogellenes.

A látogatók kapcsán mind a Mandela Szabályok 60.2. pontja, mind az Európai Börtön szabályok 54.4. pontja kimondja, hogy a beléptetés során foganatosított átvizsgálás nem lehet megalázó jellegű. Az Európai Börtön szabályok 54.9. pontja értelmében egyensúlyt kell teremteni a biztonság védelmének kötelezettsége és a látogatók magánszférájának tiszteletben tartása között. Az Európa Tanács a fogvatartottak gyermekeiről szóló CM/Rec (2018) 5. ajánlásának 23. pontja kiemeli, hogy minden olyan biztonsági vizsgálat, amely a gyermekekre irányul, gyermekbarát módon kerüljön kivitelezésre, tiszteletben tartva a gyermek méltóságát, magánélethez, valamint a fizikai és pszichológiai sérthetlenséghez való jogát. Tilos a gyermekkel szemben tolakodó/megalázó ellenőrzéseket – beleértve a testüreg vizsgálatot is – elvégezni. A Bv. tv. kinyilvánítja, hogy a büntetés letöltése során a kapcsolattartás a társadalmi integráció egyik fontos eszköze. A CPT is hangsúlyozza, hogy rendkívül fontos, hogy a fogvatartottak viszonylag jó kapcsolatot ápolhassanak a külvilággal, különös tekintettel a családra és a közeli barátokra.

A fogvatartotti panaszok alapján a látogatók egy része a személyi állomány velük kapcsolatos bánásmódját megalázónak érezte, ami miatt több esetben a személyes kapcsolattartásra nem tartottak igényt.

Megállapítottam, hogy az átvizsgálás beadványokban panaszolt módja túllépi a jogszabályban előírt korlátokat, ezért az Alaptörvény II. cikkében meghatározott emberi méltósághoz való joggal összefüggő visszásságot okoz. A büntetés-végrehajtási intézeteknek a panaszokban sérelmezett, a hozzátartozókkal szemben tanúsított bánásmódja veszélyezteti az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében biztosított, a magánélet és a kapcsolattartás tiszteletben tartásához fűződő jogot is, valamint az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésében rögzített embertelen bánásmód tilalmának érvényesülését.

Azzal összefüggésben, hogy volt olyan eset, amikor a gyermekeket is levetkőztették, a csecsemőkről pedig levették a pelenkát, megjegyzem, hogy az ebben érintettek konkrét jelzése hiányában alapvető jogsérelmet nem állapíthattam meg, de felhívom a figyelmet arra, hogy az esetlegesen történő ilyen esetekben a büntetés-végrehajtási intézet gyermek látogatókkal

szemben tanúsított bánásmódja veszélyeztetheti a magánélet és a kapcsolattartás tiszteletben tartásához fűződő jog, valamint az embertelen bánásmód tilalmának érvényesülését.

A fogvatartottak kapcsolattartása tekintetében:

A Bv. tv. 3. § 11. pontja szerint kapcsolattartó az a személy, aki az elítélttel vagy az egyéb jogcímen fogvatartottal jogszabály vagy engedély alapján kapcsolattartásra jogosult. A Bv. tv. 83. § (6) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a szabadságvesztés végrehajtása során az elítéltet csak a büntetés céljának eléréséhez szükséges mértékben lehet elkülöníteni a társadalom tagjaitól, az elítélt számára biztosítani kell a büntetés céljával, valamint az intézet rendjével és biztonságával nem ellentétes családi, személyes és társadalmi kapcsolatok létesítését, fenntartását, illetve fejlesztését.

A Bv. tv. 122. § b) pontja szerint az elítélt jogosult a hozzátartozóival, valamint az általa megjelölt és a bv. intézet által engedélyezett személyekkel, szervezetekkel az e törvényben meghatározottak szerint kapcsolatot tartani.

A Bv. tv. 136. § d) pontja úgy rendelkezik, hogy az elítélt a szabadságvesztés végrehajtása alatt köteles túrni az e törvény szerinti kivételekkel kapcsolattartásának ellenőrzését.

A Bv. tv. 172. § (1) bekezdése pedig kimondja, hogy a szabadságvesztés végrehajtása során a bv. intézet a szabadságvesztés végrehajtásáról szóló fejezetben, valamint a végrehajtási fokozatokra és rezsimekre vonatkozó szabályok szerint, a társadalomba való beilleszkedés érdekében elősegíti, hogy az elítélt fenntarthassa és fejleszthesse hozzátartozóival, más személyekkel, valamint a reintegrációs célkitűzéseket elősegítő külső szervezetekkel való kapcsolatát. A (2) bekezdés szerint az elítélt kapcsolattartása az e törvényben meghatározottak szerint, a bv. intézet rendje és a fogvatartás biztonsága érdekében ellenőrizhető. A bv. intézet rendje és a fogvatartás biztonsága érdekében, vagy egészségügyi okból a kapcsolattartás korlátozásának is helye lehet.

A Bvsz. tv. 28/A. § (1) bekezdése szerint a bv. szervezet a büntetés-végrehajtás rendjének és biztonságának megőrzése érdekében és a kapcsolattartó személyazonosságának a látogatás alkalmából történő megállapítása, valamint a fogvatartott más személyekkel fenntartott kapcsolattartási jogának biztosítása céljából nyilvántartja mindazoknak a személyeknek a személyes adatait, akikkel a fogvatartott kapcsolatot tart fenn (a továbbiakban: kapcsolattartó). A kapcsolattartók nyilvántartása kiterjed a kapcsolattartó a) családi és utónevére, b) lakcímére vagy értesítési címére, c) telefonszámára, ha az a kapcsolattartás módja miatt indokolt, d) kapcsolattartói minőségére, e) születési helyére és idejére, f) anyja születési nevére, elektronikus levelezési címére, a telekommunikációs kapcsolattartás időpontjáról való értesítés érdekében, ha az a kapcsolattartás módja miatt indokolt, és h) telekommunikációs alkalmazásban regisztrált azonosító nevére, ha az a kapcsolattartás módja miatt indokolt.

A Bvsz. tv. 32. § (2) bekezdése alapján a fogvatartott szabadulásakor a kapcsolattartó adatait a kapcsolattartók nyilvántartásából törölni kell.

Az IM rendelet ezeken túl rendezi a kapcsolattartói hozzájárulásra (az IM rendelet 24. §-a), illetve a kapcsolattartóval történő kapcsolattartásra vonatkozó rendelkezéseket [pl. az IM rendelet 39. § (1) bekezdés b) pont, 40. § (1) bekezdés b) pont].

Tehát a büntetés-végrehajtás során az elítélt kapcsolattartása a büntetés-végrehajtási intézetekben ellenőrizhető. A szabályozás a kapcsolattartás korlátozására a bv. intézet rendje és a fogvatartás biztonsága érdekében, vagy egészségügyi okból lehetőséget biztosít.

Megállapítható – az Igazságügyi Minisztérium megkeresésemre adott válaszával összhangban –, hogy a kapcsolattartásra irányadó hivatkozott jogszabályi rendelkezések között nem szerepelnek olyan korlátozások, amelyek a kapcsolattartók nyilvántartásban történő rögzítését attól tennék függővé, hogy a kapcsolattartó a fogvatartottal milyen gyakran tart kapcsolatot, a kapcsolattartó szabadult elítélt-e vagy sem, valamint, hogy a hozzátartozóknak nem minősülő személlyel való kapcsolattartás családi vagy baráti, esetleg más méltányolható társadalmi kapcsolat megőrzését célozza-e. Álláspontom szerint kizárólag ilyen információkból nem lehet egyértelműen és kétséget kizáróan következtetni arra, hogy a kapcsolattartás a bv. intézet rendjét vagy a fogvatartás biztonságát veszélyeztetné, vagy esetleg ellentétes lenne a büntetés céljával, illetőleg hátráltatná az elítélt társadalomba való visszailleszkedését.

A kapcsolattartás elsődleges célja a családi, baráti, társadalmi kapcsolatok fenntartása annak érdekében, hogy a szabadságvesztés letöltése a lehető legkisebb negatív hatást fejtse ki a fogvatartottra, valamint a családtagjaira. Ennek érdekében a hozzátartozókkal, a volt munkaadókkal, a segítő környezettel való kapcsolattartás fenntartása, annak hiánya esetén kiépítése alapvető fontosságú. A kapcsolattartás általánosságban jogként jelenik meg a szabályozásban. Álláspontom szerint törekedni kell arra, hogy a fogvatartott alapjogait – így a külvilággal való kapcsolattartását – a lehető legkisebb mértékben korlátozzák. A kapcsolattartás joga nem korlátozhatatlan. Ha mégis, valamely oknál fogva, esetleg a bv. intézet rendje vagy a fogvatartás biztonsága ezt indokolja, és a kapcsolattartás korlátozására van szükség, akkor az ezzel összefüggő döntés során több releváns szempontot és körülményt figyelembe kell figyelembe venni. Kizárólag a kapcsolattartás időbeli gyakorisága nem lehet ilyen ok.

Az, hogy a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka a kapcsolattartói nyilvántartásban szereplést olyan előírásokhoz kötötte, amelyek az irányadó jogszabályokban nem szerepelnek, sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében deklarált jogbiztonság követelményét és a fogvatartottak Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében foglalt kapcsolattartás tiszteletben tartásához való jogát.

Fontos megjegyezni, hogy a Legfőbb Ügyészség a szabadult elítélttel való kapcsolattartás kógens tilalmát törvényességi szempontból aggályosnak vélte, ezért a jelzett előírás felülvizsgálatát tartotta indokoltnak és intézkedéssel élt a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka biztonsági és fogvatartási helyettesénél, aki a jelzett kezdeményezés alapján megtette a szükségesnek vélt intézkedést.

A zárkán tartható tárgyak tekintetében:

A Bv. tv. 122. §-ának k) pontja alapján az elítélt jogosult jogszabályban meghatározottak szerint saját ruha viselésére, illetve használati tárgyak tartására; az elítélt magánál tartható tárgyainak köre a bv. intézet rendjére és biztonságára figyelemmel, valamint az egyes rezsimszabályok szerint korlátozható.

A Bv. tv. 129. §-ának (1) bekezdése szerint az elítélt – a (3) bekezdésben foglalt kivételekkel – a jogszabályban meghatározottak és a rezsimszabályok szerint az intézetben tarthat minden olyan tárgyat, amelynek elhelyezése a) a zárka rendeltetésszerű használatát

nem akadályozza, illetve b) az elítélt számára – ha ilyen az intézetben rendelkezésre áll – a zárkán kívül rendelkezésre bocsátott tárolóhelyiségben megoldható. A (2) bekezdés alapján az elítélt magánál tartható tárgyainak köre a bv. intézet rendjére és biztonságára figyelemmel korlátozható, valamint az az egyes rezsimszabályok szerint eltérhet. A (3) bekezdés szerint az elítélt nem tarthat az intézetben olyan tárgyat: a) amelynek birtoklása a közbiztonságot veszélyezteti, vagy jogszabályba ütközik, b) amely az intézet rendjét, a fogvatartás biztonságát, a szabadságvesztés végrehajtásának rendjét, vagy ezek fenntartását és ellenőrzését, illetve az elítélt vagy más személy testi épségét vagy egészségét veszélyezteti, továbbá c) amely alkalmas arra, hogy használatával az elítélt önállóan vagy másokkal közösen bűncselekményt kövessen el, vagy – ha ellene büntetőeljárás van folyamatban – a büntetőeljárás eredményességét veszélyeztesse.

Az IM rendelet 26. §-ának (1) bekezdése alapján az elítélt a bv. intézetben az 1. mellékletben felsorolt tárgyakat tarthatja magánál. Az IM rendelet 3. melléklete sorolja fel a zárka és a lakóhelyiség berendezési, felszerelési tárgyainak körét.

Az elítélt minden olyan tárgyat magánál tarthat, amit a rezsimszabályok lehetővé tesznek, illetve amelyek a zárka rendeltetésszerű használatát nem zavarják és a büntetés-végrehajtási intézet rendjére és biztonságára nem jelentenek veszélyt.

A megkeresett szervek válasza alapján nem volt bizonyítható, hogy a panaszokkal érintett büntetés-végrehajtási intézetekben történtek-e korlátozások a zárkán tartható tárgyak körét érintően. Ezért ezzel összefüggésben alapvető joggal kapcsolatos visszasságot nem állapítottam meg.

A mobiltelefonok óvadéka tekintetében:

A Bv. tv. 173. § (1) bekezdésének b) pontja az elítélt kapcsolattartási formái között rögzíti a telefonbeszélgetés a bv. intézet által biztosított telefontal és telekommunikációs eszköz útján történő kapcsolattartást.

A Bv. tv. 175. § (2) bekezdése rendelkezik arról, hogy az elítélt a házirend előírásainak megfelelően kizárólag az intézet által kijelölt telefont használhatja.

A Bv. tv. 144. § (1) bekezdése alapján az elítélt a szabadságvesztés végrehajtása során okozott kárért a Polgári Törvénykönyv alapján felelős.

A korábban hatályos 66/2017. (X. 16.) OP szakutasítást – a Legfőbb Ügyészség kezdeményezésének megfelelően – a 46/2018. (XII. 27.) OP szakutasítás módosította 2018 decemberében. E szakutasítás rendelkezett arról, hogy a fogvatartottak részére mobiltelefon, valamint közösségi telefon áll rendelkezésre. A közösségi telefon a bv. személyi állományának kezelésében lévő készülék vagy a fogvatartott által önállóan használható, falra erősített mobil készülék, amelyet a mobiltelefonnal nem rendelkező fogvatartott használhat. A szakutasítás szerint a fogvatartott szerződésben vállalja, hogy a levonások után megmaradt letéti pénzből 35.000 Ft összegű óvadékot zároljanak kártérítési felelősségének megállapítása esetére, ha a mobiltelefon készülék javítása vagy annak pótlása szükséges.

A jelenleg hatályos, a 35/2020. (VII. 16.) BVOP utasítás 1. melléklete rendelkezik a telefonálási lehetőségekről. Eszerint a bv. intézet a Bv. tv. 173. § (1) bekezdés b) pontjában foglaltaknak megfelelően a fogvatartott telefonbeszélgetését a bv. intézet által biztosított telefontal teljesíti.

A bv. intézet a hivatkozott jogszabályi rendelkezéseket az alábbi módokon és feltételekkel biztosítja a fogvatartott részére:

- a fogvatartott szükség szerint a telefonálás idejére igénybe veheti a bv. intézet személyi állományának kezelésében lévő vagy falra erősített mobilkészüléket, amelyet a mobiltelefonnal nem rendelkező fogvatartott használhat az intézetparancsnok által meghatározottak szerint (a továbbiakban: közösségi telefon),
- a fogvatartott jogosult mobiltelefon készülék kizárólagos használatára és birtoklására a külön szerződésben részletezett feltételek és kötelezettségek teljesülése szerint, valamint az intézetparancsnok által meghatározottak szerint (a továbbiakban: mobiltelefon készülék).

A közösségi telefon használatára külön biztosíték megfizetése nem szükséges. A mobiltelefon készülék használatának a feltétele külön 35 000 Ft összeg megfizetéséhez kötött. A fogvatartott szerződésben vállalja, hogy a levonások után megmaradt letéti pénzéből (szabadon felhasználható egyenleg, célzott pénz, védett pénz, szükségleti cikkekre fordítható pénz) 35 000 Ft összegű óvadék zárolásra kerüljön a fogvatartott kártérítési felelősségének megállapítása esetére, ha a mobiltelefon készülék javítása vagy annak pótlása szükséges.

Figyelemmel arra, hogy az óvadék megfizetése a fogvatartottak részére jelentős anyagi terhet jelent, ezért megfontolásra érdemesnek tartom az óvadék összegének mérséklését. Mindazonáltal az országos parancsnoki rendelkezés módosítása alapján a fogvatartottak választhatnak a mobiltelefon vagy a közösségi telefon igénybevétele között, így a telefonos kapcsolattartás biztosított, ezért ezzel összefüggésben alapvető jogot érintő visszásságot nem állapítottam meg.

Összegzés

Több büntetés-végrehajtási intézet fogvatartottja sérelmezte, hogy a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka megtiltotta a látogatófogadás során a fogvatartottak és családtagjaik között a fizikai (testi) köszöntést. Azt is kifogásolták, hogy a beszélőt megelőzően teljesen meztelenre kell vetkőzniük, a hozzátartozókat is átvilágítják, a látogatófogadás helyiségeit átalakították. Voltak panaszosok, akik elfogadhatatlannak ítélték, hogy a kapcsolattartók listáját felülvizsgálták és a kapcsolattartó személyek számát, valamint a zárkában tartható tárgyak körét csökkentették. Több fogvatartott sérelmezte továbbá, hogy a fogvatartotti mobiltelefon használatát 35.000 Ft óvadék megfizetéséhez kötötték.

A látogatófogadás konkrét körülményeit minden egyes fogvatartott esetében a büntetés-végrehajtási intézet kellően differenciáltan, egyéni kockázatelemzést követően kell, hogy meghatározza. A büntetés-végrehajtás feladata a büntetési célok érvényesítése a büntetés, illetve az intézkedés végrehajtásán keresztül, azzal a célkitűzéssel, hogy a végrehajtás során az egyéniesítés szempontjait biztosítani kell annak érdekében, hogy az megfelelően szolgálja az egyéni megelőzési célok elérését. Biztosítani kell a kedvezmények és hátrányok körének bővítését is az azt magatartásukkal kiérdemlő fogvatartottak tekintetében.

*Üdvözlendő, hogy a jelentés kiadmányozásának idején – a panasz benyújtásakor még hatályban lévő – a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának a reintegrációs feladatok végrehajtásának eljárási szabályairól szóló 13/2017. (II.6.) OP szakutasítást hatályon kívül helyezték. A helyébe lépő, 12/2020 (IV. 24.) BVOP utasítás rendelkezése szerint a családi látogatófogadás már azon **enyhébb és általános rezsimbe sorolt fogvatartott részére engedélyezhető, akinek a látogatófogadás napja előtti 6 hónapon belül fegyelmi felelősségre vonásra nem került sor, és két éven belül nem kapott tiltott tárgy tartása miatt fegyelmi***

fenyítést. Ezen rendelkezés szerint tehát további differenciálásra került sor a rezsimkategóriák között.

Álláspontom szerint a fogvatartott személyek védett magánszférájához tartozik a családtagokkal, barátokkal való kommunikáció, személyes kapcsolattartás, és a személyes találkozás a látogatófogadás során, amelynek gyakorolhatóságát az állam köteles megfelelő keretek és körülmények között biztosítani. A kapcsolattartás joga természetesen nem korlátozhatatlan, azonban amennyiben a büntetés-végrehajtás rendje és a fogvatartás biztonsága miatt korlátozásra van szükség, tiszteletben kell tartani a fogvatartottak és a kapcsolattartók emberi méltóságát és alapvető jogaik érvényesülését. *A látogatóhelyiségek oly módon történő átalakítása, hogy a helyiségben az asztalt és a pultot középen legalább 20 cm magas térelválasztó elemmel választják el, sérti a fogvatartott és a kapcsolattartója emberi méltóságához, valamint a magán- és családi élet, kapcsolattartás tiszteletben tartásához való jogát. Ha pedig a fogvatartott és hozzátartozója között semmilyen fizikai (testi) érintkezés (kézfogás, ölelés) nem történhet a látogatás elején és végén, sérülhet az emberi méltóságához fűződő jog, valamint veszélybe kerülhet a magán- és családi élet, kapcsolattartás tiszteletben tartásához való jog érvényesülése is.*

A büntetés-végrehajtási intézetbe látogatóként belépő személyek esetében a ruházat, valamint a csomag átvizsgálására van lehetőség, de a ruházat közvetlen átvizsgálása során a látogató nem kötelezhető nadrág/szoknya, ing/blúz levételére. Ha személyi állomány tagjai a teljes levetköztetés, a szájüregbe való betekintés, illetőleg a csecsemők esetében a pelenka levétele során a ruházatátvizsgálás kereteit túllépve ellenőriznek, sérül a jogbiztonság követelménye, illetve veszélybe kerül a magánélet és a kapcsolattartás tiszteletben tartásához fűződő jog, valamint az embertelen bánásmód tilalmának érvényesülése.

Azzal összefüggésben, hogy a csecsemőkről levették a pelenkát, tekintettel arra, hogy az ebben érintettek konkrét jelzést nem tettek, alapvető jogsérelmet nem állapíthattam meg.

Az, hogy a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka a kapcsolattartói nyilvántartásban szereplést olyan előírásokhoz kötötte, amelyek az irányadó jogszabályokban nem szerepelnek, sérti a jogbiztonság követelményét és a fogvatartottak kapcsolattartás tiszteletben tartásához való jogát.

A Legfőbb Ügyészség a volt elítélttel való kapcsolattartás tilalmát törvényességi szempontból aggályosnak vélte, amit jelzett a büntetés-végrehajtás országos parancsnokságának. Az országos parancsnokság megtette a szükségesnek vélt intézkedést. Ezért ezzel kapcsolatos megállapítást nem tettem.

A zárkákban, lakóhelyiségekben tartható tárgyak körének csökkentése jelen vizsgálatom megállapításai alapján nem volt bizonyítható. Ezért ezzel összefüggésben sem állapíthattam meg alapvető joggal összefüggő visszasságot.

A bv. mobiltelefonokért fizetendő óvadékkal kapcsolatban megállapítottam, hogy az óvadék megfizetése a fogvatartottak részére jelentős anyagi terhet ró. A vonatkozó országos parancsnoki rendelkezés módosítása alapján azonban a fogvatartottak választhatnak a mobiltelefon vagy a közösségi telefon igénybevétele között, így a telefonos kapcsolattartás biztosított. Ezért ezzel összefüggésben sem merült fel alapvető jogsérelem gyanúja.

A vizsgálat lefolytatása során valamennyi BVOP szakutasítás hatályát veszítette, a továbbiakban a szabályozást igénylő tárgykörökben BVOP utasítás került kiadásra.

A hatályban lévő BVOP utasítások szerint a látogatófogadás módjainak kiválasztása kellő differenciálás alapján történik, és minden bv. intézetben biztosított a közösségi telefonkészülékek használata Ezen túlmenően a jelenleg hatályos 12/2020. (IV. 24.) BVOP

utasítás alapján minden bv. intézetben lehetőség van családi látogatófogadásra, amelynek során térelválasztó elemet nem kell alkalmazni, a fogvatartott és hozzátartozói között engedélyezhető testikontaktus-forma az üdvözlő és elköszönő puszi arcra, a kézfogás és az ölelés, a fogvatartott 8 éven aluli gyermekét az ölében tarthatja, hozzátartozóinak kezét a látogatás időtartama alatt foghatja.

Figyelemmel a fentiekre, valamint arra, hogy a családi látogatófogadással összefüggésben folyamatosan érkeznek panaszok a Hivatalomhoz azzal kapcsolatban, hogy a fogvatartott és hozzátartozói között a gyakorlatban nem engedélyezik a testikontaktus-formákat, az alábbi intézkedéseket teszem.

Intézkedések

A jelentésemben feltárt, alapjogokkal összefüggő visszásságok orvoslása, valamint jövőbeli megelőzése érdekében felkérem a büntetés-végrehajtás országos parancsnokát

1. az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján, hogy
 - tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a látogatók beléptetésére az átvizsgálásukra vonatkozó szabályok betartásával, emberi méltóságuk tiszteletben tartása mellett kerüljön sor;
 - tegyen intézkedést annak érdekében, hogy a családi látogatófogadás során a 12/2020. (IV. 24.) BVOP utasításban meghatározott testikontaktus-formákra a gyakorlatban is sor kerülhessen, a látogatás elején, valamint végén a fogvatartott és a látogatója között lehetőség legyen fizikai (testi) köszöntésre;
2. az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján, hogy
 - fontolja meg a csoportos látogatóhelyiségben a térelválasztó elem megszüntetését;
 - gondoskodjon arról, hogy a kapcsolattartói nyilvántartás felülvizsgálata több szempont együttes figyelembevételével, értékelésével történjen.

Budapest, 2023. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos